

ЕКОСИСТЕМА КНИЖКОВОЇ ІНДУСТРІЇ У СВІТІ

*Онищук М.І., к.іст.н., доцент, завідувач відділу
ДНУ «Книжкова палата України імені Івана Федорова»*

Класичне поняття терміну "Екосистема" полягає в сукупності живих організмів, які пристосувалися до спільного проживання в живому середовищі існування, утворюють з ним єдине ціле. Однак з розвитком цифровізації, інформаційних технологій та появою штучного інтелекту з'являється нове тлумачення цього терміну.

Екосистема – це зв'язок усіх сервісів, наприклад таких компаній, як Apple, Google та ін., які включають в себе свою базу даних, фонотеки, відео, архіви, записи, паролі, загальний дизайн, ІТ – платформи, магазини, логістику тощо.

Таке розуміння структури сучасної "Екосистеми" дозволяє зняти географічні обмеження для розвитку бізнесу у різних сферах, в тому числі і в індустрії книги. Ця структура включає в себе сукупність платформ, які надають різні продукти і послуги, наявність он-лайн і оф-лайн сервісів, поєднує в собі моральні і матеріальні фактори розвитку і самовдосконалення.

Екосистема книжкової індустрії у світі – це технології сучасного книговидання: виникнення, становлення і формування національної бібліографії в зарубіжних країнах, система обов'язкового примірника, ціноутворення, державна політика в галузі книжкової справи, особливості оподаткування друкованих і електронних книг за рубежом. Екосистема книжкової індустрії безпосередньо пов'язана з авторським правом, боротьбою з піратством і плагіатом, захистом інтелектуальної власності та з багатьма іншими сферами діяльності з книгою і навколо книги.

Дослідження екосистеми індустрії книги в провідних країнах світу показує, що важливу роль в цій системі надавалось становленню і розвитку бібліографії. Національну бібліографію називають "візитною картою національної культури". Кожна країна має свої особливості, специфічні риси, етапи формування і становлення бібліографічної системи. Сьогодні здійснюється поступовий перехід від друкованої бібліографії до появи абсолютно інших підходів стосовно створення, розповсюдження і доведення знань до споживачів [1].

До технологій в царині екосистеми книжкової індустрії можна було б віднести систему зберігання обов'язкового примірника, яка є основою накопичення, зберігання і розповсюдження знань в державі, нації, в культурі та у світі в цілому. Незважаючи на досить потужну законодавчу базу з питань книговидання і книгорозповсюдження, наявність окремого закону України "Про обов'язковий примірник документів", доцільно було б на нашу думку, реально забезпечити зберігання обов'язкового примірника кожного видання в Україні, визначити й реалізувати відповідальність видавців і видавництва за доставляння обов'язкового примірника. На особливу увагу у вирішенні цієї проблеми заслуговує мотивація авторів і видавництва у сфері захисту

авторського права та інтелектуальної власності, а також державне регулювання і визначення отримувачів обов'язкового примірника [2].

Порівняльний аналіз проблем авторського права у контексті боротьби з піратством і плагіатом у цифрову епоху в країнах Європейського Союзу і України потребують окремого спеціального дослідження і реалізації на рівні органів державного управління. На цьому шляху важливо вивчення і використання зарубіжного досвіду країн, які, на відміну від нашої держави, століттями йшли до сучасного стану впровадження морально-правових норм у сфері національного і міжнародного права.

Важливою складовою екосистеми індустрії книги у світі, як показує вивчення зарубіжного досвіду, є державне регулювання галузі на різних етапах історичного розвитку і науково-технічного прогресу [3]. Податки, податки на додану вартість, ціноутворення, тарифи на пересилку друкованих видань, роль держави, як покупця книг для шкільних і публічних бібліотек, фінансування бібліотечних фондів, заохочення експорту, організація виставок в країні та участь у міжнародних виставках, боротьба з піратством, міжнародне співробітництво у книжковій сфері – це не повний перелік форм і способів державного регулювання екосистеми книжкової індустрії [4].

Екосистема книжкової індустрії, в частині державного регулювання галузі, включає в себе також експорт книжкової продукції, міжнародні книжкові ярмарки, популяризація мови і літератури, фестивалі і літературні премії [5].

Таким чином, дослідження екосистеми індустрії книги у світі – це складний механізм роботи з книгою і навколо неї, функціонування книги в державі і в суспільстві, у світі в цілому. Поряд з технічними, прикладними, інформаційно-технологічними чинниками, що впливають на розвиток і вдосконалення екосистеми книжкової індустрії, існують гуманітарні, морально-психологічні аспекти, які складають основу авторського права та інтелектуальної власності. Саме вони, у відповідних умовах можуть бути рушійною силою успішного розвитку книжкової сфери. А це, в свою чергу, залежить від рівня свідомості суспільства і його моралі, ефективного функціонування державних інституцій.

Список літератури

1. Сенченко, М.І. (2023). Бібліографія країн світу. Київ: Ліра-К.
2. Онищук, М. (2023). Система зберігання обов'язкового примірника у провідних країнах світу. Вісник Книжкової палати, (3), 12-18.
3. Федерация европейских издателей и Европарламент призывают ЕС инвестировать в книгоиздательство. <https://chytomo.com/federatsiia-ievropejskykh-vydavtsiv-i-ievroparlament-zaklykaiut-ies-investuvaty-u-knyhovydannia/>.
4. Братушка, Е.С., & Кононець, Є.В. (2014). Генеза податку на додану вартість в Україні та світі, Ефективна економіка, (4).
5. Український інститут книги на міжнародних книжкових ярмарках. <https://ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/ukra-nskiy-institut-knigi-na-mizhnarodnih-knizhkovih-yarmarkah-2023>.